

УДК 347.783

*О. О. Кулініч***АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ФОТОГРАФІЧНІ ТВОРИ
ТА ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ВЛАСНЕ ЗОБРАЖЕННЯ:
ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМКІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

У двадцять першому столітті у зв'язку з розповсюдженням та загальнодоступністю різноманітних технічних засобів фіксації зображень все більше популярності набуває як мистецтво фотографування, так і повсякденна звичайна зйомка. Одним з напрямків у літературно-мистецькій діяльності стало створення колекцій фотографічних творів за різноманітними тематичними напрямками, жанрами. Сучасна технічна апаратура, зокрема мобільні телефони, фотоапарати, відеокамери, веб-камери та інші пристрої дозволяють зафіксувати будь-яку мить з життя, будь-яке об'єктивне вираження будь-чого. Фотоапарати та інші пристрої масово використовуються, зокрема у науковій діяльності, при виконанні науково-дослідних проектів, при створенні сюжетів для засобів масової інформації та просто у повсякденному житті пересічними громадянами. Наслідком такого прогресивного розвитку засобів фіксації зображень є необхідність чіткого регулювання відносин щодо визначення умов створення фотографічних творів у конкретних випадках, зокрема з зображенням фізичних осіб чи будь-яких об'єктів (наприклад, стратегічно-важливих для держави) та визначення умов поширення творів з таким зображеннями.

Серед наукових досліджень у сфері регламентації відносин щодо створення та поширення фотографічних творів слід відзначити авторів, які у своїх працях торкаються окремих аспектів даної теми та частково висвітлюють деякі з аспектів обраної тематики дослідження. Характеристиці фотографічних творів як об'єктів авторського права присвячені праці Г. Дорожко, О. Луткової, С. Мазуренко, О. Семенової, Л. Тимофієнко та ін. Окремі питання висвітлювались в ракурсі розкриття змісту та порядку реалізації авторських прав на фотографічні твори у працях І. Абдуліної, Ж. Зварич, К. Омельчука, О. Моргунової, О. Недоруб та ін.

Порядок захисту авторських прав на фотографічні твори розкривався у працях Л. Максимової, В. Мельникова, Н. Суботи та ін. Питання щодо визначення права на власне зображення фізичної особи, охорони прав та інтересів фізичних осіб, зображених на художніх творах, неодноразово були предметом дослідження у наукових працях В. Колосова, П. Погуляєва, Т. Романченко, С. Сліпченко та ін. На жаль, детального висвітлення на рівні монографічних досліджень це питання не отримало. Залишилось поза увагою науковців безліч питань, зокрема щодо охорони використання зображень померлих осіб, реалізації та обмеження права на фотографування фізичних осіб у громадських місцях, умов розповсюдження фотографічних творів із зображенням фізичних осіб без їх відома, визначення меж між приватним та публічним життям при фотографуванні «публічних» фізичних осіб тощо. Все це свідчить про необхідність комплексного підходу до вирішення проблемних питань, що існують у сфері створення та поширення фотографічних творів.

Метою даного дослідження є визначення напрямків вивчення відносин, що виникають при фотографуванні фізичних осіб, при реалізації та захисті авторських прав на фотографічні твори та особистого немайнового права фізичної особи на власне зображення.

Цивільний кодекс України [1] (далі — ЦК України) та Закон України «Про авторське право і суміжні права» [2] не приділяють особливої уваги фотографічному твору як об'єкту авторського права, а лише опосередковано згадують його поміж інших об'єктів авторського права у ст. ст. 433 та 8 відповідно. Фотографії згадуються й у ст. 303 ЦК України серед кола особистих паперів фізичної особи, які є її власністю. Стаття 307 ЦК України визначає засади захисту інтересів фізичної особи при проведенні теле- та відеозйомок. У ст. 308 ЦК України закріплюються положення про охорону інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах. Одним з недоліків чинного законодавства про авторське право є відсутність визначення категорії «фотографічний твір» та підстав для її розмежування з категорією «фотографія» (під якою звичайно розуміють фотографічні знімки, в яких відсутній творчий характер при їх створенні, а отже й на які не розповсюджується охорона нормами авторського права). Іншим недоліком є відсутність будь-яких критеріїв для визначення творчого характеру фотографічного твору, що ускладнює розгляд справ у судах при визнанні авторських прав на фотографічні твори.

При визначенні статусу авторів фотографічних творів слід звернути увагу, що чинне законодавство, на відміну від законодавства Російської імперії, радянського законодавства, визначило статус автора фотографічних творів рівнозначно з авторами інших видів творів та встановило однакові строки охорони прав як на фотографічні твори, так і на інші види художніх творів. Разом з цим невизначеність лишається щодо можливості реалізації в Україні авторами фотографічних творів права доступу та права слідування, яке закріплюється також за автора-

ми «оригінальних» фотографічних творів у країнах Європейського Союзу. Потребує закріплення у чинному законодавстві категорія «оригінальний твір» та визначення умов кваліфікації твору як оригінального, що й допоможе у подальшому розрізняти фотографічні твори (оригінальні, на які розповсюджується дія авторського права) та фотографії повсякденного чи технічного характеру, які не підпадають під дію законодавства про авторське право, але можуть охоронятися нормами про таємницю приватного життя та ін.

Одним з проблемних питань, яке ще не достатньо врегульовано у чинному законодавстві, є питання охорони права фізичної особи на власне зображення. При співвідношенні права на фотографування та права особи на власне зображення слід відзначити, що перше право обмежується другим. Тобто при фотографуванні фізичної особи фотограф повинен отримати згоду на фотографування особи, за винятком певних випадків, передбачених чинним законодавством. На жаль, деякі з представників засобів масової інформації не звертають уваги на встановлені вимоги чи взагалі роблять вигляд, що для них ніяких обмежень не існує, тому що суспільство має право на доступ до інформації. Насправді це не так. Чинне законодавство закріплює загальну презумпцію згоди особи на її фотографування лише за дотримання двох умов: по-перше, це відкритість проведення зйомки та, по-друге, її проведення на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру. У випадку, якщо особа висловлюється проти її зйомки, проведення такої зйомки фотограф повинен припинити. При цьому, на жаль, невизначеним залишається розуміння законодавцем терміну «відкритість зйомки». Звернення до змісту тлумачних словників та матеріалів зарубіжної судової практики дозволяє зробити висновок, що відкритість фотографування — це властивість дій фотографа, що характеризуються через їх явність, неприхованість, несекретність для особи, щодо якої вчиняються.

Зйомки прихованою апаратурою чи за допомогою комп'ютерних Інтернет-програм не допускаються та можуть кваліфікуватись як вторгнення у приватне життя. Для запобігання таємному фотографуванню у деяких країнах вже почали лобювати законопроекти, що висувують технічні вимоги для виробників фото-апаратури по забезпеченню її звуковим супроводом при фотографуванні чи фотоспалахом.

При розгляді спорів про неправомірність фотографування фізичних осіб у судах звертається неодмінна увага на характеристику властивостей технічних засобів, за допомогою яких відбувається процес проведення зйомки. Сучасні технології (зокрема потужні фотооб'єктиви) дозволяють зробити чіткий знімок на досить далекій відстані, тому слід враховувати, що відкритість зйомки та доступність особи для зйомки не свідчать про безумовну згоду на фотографування. Використання таких фотографій за певних умов може тлумачитися як втручання у особисте життя.

Щодо другої умови для правомірності фотографування особи у відкритих місцях слід зазначити наступне. З аналізу змісту ст. 307 ЦК України можна зробити висновок, що зйомки фізичної особи без отримання її згоди допускаються «на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру». Отже у даному випадку йде мова про певну територію — вулиці та заходи публічного характеру — збори, конференції, мітинги, тощо.

Як звертають увагу автори одного з коментарів до ст. 307 ЦК України, викликає інтерес як предмет тлумачення формулювання «збори, конференції, мітинги, інші заходи публічного характеру». Публічний характер заходів передбачає доступність їх для необмеженого кола осіб. Збори та конференції можуть бути як публічними, так і доступними для обмеженого кола осіб. Мітинги — це завжди заходи публічного характеру. Зазначення на інші заходи публічного характеру після зазначення на мітинги не дає підстав для висновку про те, що ознака публічності є обов'язковою і для зборів та конференцій. Участь у зборах та конференціях як закритих, так і публічних, означає, що всі учасники та присутні дали згоду на їх знімання. Інша справа, що на публічних зборах та конференціях, як і на мітингах та інших публічних заходах, право знімання належить кожному, а на закритих зборах та конференціях їх організатори та учасники самі вирішують питання про можливість знімання [3, с. 413].

Розкриваючи ознаку публічності здійснення зйомки, слід зазначити, що термін «публічний» тлумачиться як: у присутності публіки, відкритий; суспільний, не приватний [4, с. 514]; всенародний; явний, оголошений, відомий [5, с. 535].

Видається доцільним уточнити це формулювання шляхом зміни його на термін «у громадських місцях». Така зміна є більш конкретною з огляду на тлумачення цього терміну, що міститься у чинному законодавстві.

Так, місцями громадського користування є ті частини будь-якої будівлі, земельної ділянки, вулиці, водного шляху або інших місць, які доступні або відкриті для населення постійно, періодично або час від часу, і включає будь-який комерційний, діловий, культурний, історичний, просвітній, культовий, урядовий, розважальний, рекреаційний або аналогічний об'єкт, який таким чином доступний або відкритий для населення [6].

Більш широке визначення терміну «громадське місце» надається у Законі України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», як таке, що включає не тільки частину (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, але й за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони [7].

З огляду на неоднозначність тлумачення судами ст. 307 ЦК України — місця проведення зйомки, доцільно все ж таки закріпити презумп-

цію згоди особи на фотографування її у громадських місцях за умови, що проведення зйомки не заборонено, наприклад, правилами внутрішнього розпорядку або відповідними наказами керівників будь-яких закладів, установ, підприємств, організацій.

Відповідно до ч. 3 ст. 307 ЦК України закріплюється положення про те, що у випадках, встановлених законом, може проводитися знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи.

Розкриваючи положення ч. 3 ст. 307 ЦК України, можна зробити висновок, що крім загальних умов реалізації права на фотографування фізичними особами у звичайних повсякденних умовах, закріплюються на законодавчому рівні спеціальні умови права на фотографування фізичних осіб, якими наділені суб'єкти владних повноважень під час виконання ними службових обов'язків.

В системі чинного законодавства такі випадки необхідно розподілити на дві категорії: по-перше, закріплення права певних посадових осіб на проведення фотозйомки (за необхідністю) при здійсненні ними їх посадових обов'язків та, по-друге, закріплення обов'язку проведення фотографування фізичних осіб як, наприклад, у випадку фотографування, звукозапису, кіно- і відеозйомки засуджених і осіб, узятих під варту (обов'язок посадових та службових осіб органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів) [8; 9], тобто з метою чіткої фіксації картотеки всіх осіб, які підозрюються чи винні у здійсненні злочину.

Огляд норм чинного законодавства дозволяє зробити висновок, що право на фотографування фізичної особи без отримання її згоди надається певним посадовим особам з метою виконання їх обов'язків, наприклад, запобігання правопорушенню чи фіксації правопорушень, а також з метою здійснення захисту прав та інтересів інших осіб. Слід звернути увагу, що серед обов'язків право на фотографування завжди закріплюється у обов'язковому порядку у нормах чинного законодавства. На відміну від загальних умов фотографування фізичних осіб спеціальні умови фотографування фізичних осіб полягають в тому, що фотографування може здійснюватися приховано, але у випадках, чітко визначених законодавством у рамках виконання службових обов'язків.

Слід звернути увагу, що право на фотографування не є необмеженим. При створенні фотографічних творів не слід забувати про обмеження права на фотографування фізичних осіб чи предметів оточуючого світу, які можуть встановлюватися чинним законодавством, нормами етики та моралі.

До загальних умов обмеження права на фотографування, що міститься у чинному законодавстві України, слід віднести наступні випадки. По-перше, безумовна заборона на фотографування чітко визначає ситуації, коли фотографування не може бути здійснено (наприклад, під час проведення закритих пленарних засідань Верховної Ради України). По-дру-

ге, умовна заборона, що передбачає можливість проведення зйомки за попереднім погодженням з фізичними особами, як, наприклад, у наступних випадках. Крім заборони фотографування, закріпленої у нормативно-правових актах, слід звернути увагу на заборону, що міститься у локальних актах або встановлюється правилами професійної етики для представників тієї чи іншої професії.

Інший рівень заборони — індивідуальна заборона фотографування певної фізичної особи — встановлюється у кожному конкретному випадку на підставі рішення суду.

Обмеження щодо фотографування фізичних осіб умовно можна поділити на загальні (умовні та безумовні), що встановлюються на рівні чинного законодавства відповідних країн та індивідуальні (тільки безумовні), що встановлюються щодо конкретних фізичних осіб на підставі рішення суду. Чітке визначення таких підстав у положеннях чинного законодавства та ознайомлення з ними пересічних громадян частково запобігатиме порушенням у цій сфері.

Іншим напрямком дослідження для розкриття положень обраної теми є визначення порядку та умов поширення фотографічних творів щодо окремих категорій фізичних осіб. Основні положення щодо охорони інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та інших художніх творах, регламентуються частиною 308 ЦК України. Слід звернути увагу, що дія ст. 308 розповсюджується не лише на фотографічні твори, але й на інші художні твори, зокрема на: літературні, твори образотворчого мистецтва, архітектурні, твори ужиткового мистецтва, аудіовізуальні твори. У кожному з них в залежності від виду можливо різноманітне відтворення зображення фізичної особи, як, наприклад: словесне, графічне, тощо.

По-перше, одним з режимів є режим розповсюдження фотографічних творів з зображенням фізичних осіб після їх смерті.

Фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті — за згодою осіб, визначених ч. 4 ст. 303 ЦК України. Згода, яку дала фізична особа, зображена на фотографії, іншому художньому творі, може бути після її смерті відкликана особами, визначеними ч. 4 ст. 303 ЦК України. Витрати особи, яка здійснювала публічний показ, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору, відшкодовуються цими особами.

В аспекті даного питання потребують визначення умови і порядок комерційного використання різного роду об'єктів із зображенням фізичних осіб після їх смерті, зокрема картин із зображенням фізичних осіб, які становлять національне надбання, культурну спадщину та мають значну культурно-соціальну цінність. Щодо використання зображення з комерційною метою необхідно чітко визначити обмеження, коли, наприклад, внаслідок такого використання може бути зіпсована добра пам'ять про

померлу особу чи завдана шкода культурній спадщині. Як приклад можна навести зображення Мони Лізи з картини Леонардо да Вінчі, яке використовується одним із ресторанів міста Одеси у перекрученому вигляді, зокрема на рекламних буклетах ресторану (зі справжньою італійською кухнею, де виготовляється піца за рідкісною в Україні традиційною італійською технологією) Мона Ліза тримає у руках велику піцу. У цьому випадку, на наш погляд, має місце порушення особистих немайнових авторських прав, а саме права на недоторканість твору. Адже картина, яка відома у всьому світі, перекручена та використовується у досить непривабливому вигляді зі спотвореним змістом. На жаль, в Україні фактично не здійснюється ефективний контроль за використанням культурної спадщини з комерційною метою. У деяких випадках завдається шкода особистим немайновим правам та інтересам особи, яка зображена на творах, або правам особи, яка є автором твору, але ці дії залишаються безкарними.

В іншому випадку в Одесі було використано зображення Єкатери́ни Великої для реклами сантехніки. Відома у всьому світі історична особа, про життя та діяльність якої написано сотні книг, царським жестом рекламує... сантехніку, плитку та фарбу в одеському будівельному магазині. За своїм змістом така реклама далека від креативності, а більше свідчить про недалекість автора [10, с. 5].

По-друге, особливості щодо розповсюдження фотографічних творів з зображенням фізичних осіб встановлюються щодо осіб, які позували за плату. Якщо фізична особа позувала авторові за плату, фотографія, інший художній твір може бути публічно показаний, відтворений або розповсюджений без її згоди. На жаль, положення ст. 308 ЦК України видається недосконалим. Не завжди особа «позує за плату», крім цього, необхідно передбачити для правомірності вільного використання фотографічних творів таку підставу, як «позування відповідно до інших домовленостей», коли особа отримує будь-які привілеї чи інші пільги, наприклад, дисконтні карти чи знижки у магазинах за участь у рекламних фотосесіях.

По-третє, особливий режим встановлюється щодо фотографічних творів з зображенням осіб при застосуванні спеціальної мети поширення фотографічного твору — необхідність захисту інтересів особи або інтересів інших осіб. Відповідно до ч. 3 ст. 308 ЦК України фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, зображеної на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб. Таким чином, фактично особисте немайнове право на надання дозволу на використання зображення обмежується. У зв'язку з цим виникає питання про визначення окремих випадків, коли допускається обмеження цього права, тобто коли йдеться саме про захист інтересів особи або інтересів інших осіб.

По-перше, щодо самої особи — це, безперечно, у разі зникнення цієї особи (під час її розшуку може використовуватись фото, зображення).

По-друге, у разі дотримання інтересів інших осіб, можна стверджувати про можливість розповсюдження фотографічних творів у «державних або суспільних інтересах» [11, с. 430; 12, с. 17].

При цьому, якщо тлумачити категорію «державний та суспільний інтерес», варто звернути увагу на пропозицію В. Єфременка щодо визначення таких підстав для обмеження права на зображення:

1) зображення державних і громадських діячів, а також історичних осіб. Наприклад, стаття в газеті «Про вибори Президента», де поряд із кожним кандидатом міститься його зображення. Тобто у цьому разі завжди йдеться про обмеження права на використання зображення різних категорій публічних осіб у державних та суспільних інтересах;

2) картини, на яких особи (звичайні перехожі) є лише частиною у зображенні певного ландшафту або певної місцевості;

3) зображення публічних заходів (демонстрацій, мітингів, пікетувань тощо), коли головним об'єктом зображення стають усі учасники події в цілому [13].

Цей перелік, звичайно, не є вичерпним. Крім цих, можуть бути й інші випадки обмеження права на надання дозволу для використання зображення у державних або суспільних інтересах. Слід ураховувати, що під іншими державними або суспільними інтересами можуть розумітись випадки, коли зображення використовується з метою інформування суспільства про пошук злочинців або правопорушників.

Публічне поширення фотографічних творів з зображенням фізичних осіб завжди відбувається за згодою фізичної особи, крім випадків, визначених чинним законодавством. Обмеження права на надання дозволу на використання зображення особи під час розповсюдження фотографічних творів із зображеннями фізичних осіб є необхідним і обумовлено державними (боротьба зі злочинністю), суспільними (інформування суспільства про порушників) або особистими інтересами (пошук зниклих фізичних осіб). Безумовно, у чинному законодавстві неможливо передбачити повний перелік випадків, коли розповсюдження фотографії може бути здійснено без згоди фізичної особи з метою захисту інтересів особи чи інтересів інших осіб, тому всі питання щодо можливих зловживань у таких випадках вирішуватимуться у судовому порядку.

Крім цього, актуальним залишається питання вироблення механізму ефективного захисту права на власне зображення «публічних» фізичних осіб. За загальним правилом, оскільки політичні діячі та посадові особи, які обіймають публічні посади або здійснюють публічну владу на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях, вирішили апелювати до довіри громадськості та погодилися «виставити» себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної громадської критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції. При цьому зазначені діячі та особи не повинні мати більшого захисту своєї репутації та інших прав

порівняно з іншими особами. У зв'язку з цим межа допустимої критики щодо політичного діяча чи іншої публічної особи є значно ширшою, ніж окремої пересічної особи. Публічні особи неминуче відкриваються для прискіпливого висвітлення їх слів та вчинків і повинні це усвідомлювати [14].

На жаль, засоби масової інформації, посилаючись на зазначене положення, нерідко порушують межі між здійсненням особою її професійних обов'язків та приватним життям. У погоні за сенсаціями про «публічних» осіб журналісти збирають та обнародують інформацію, яка хоча й характеризує «зіркову» особу, але не з професійної, а з особистої сторони, тобто не як фахівця у певній сфері, а як звичайну людину. Бажаним було б вироблення критеріїв розмежування «публічного» життя особи та її приватного життя та закріплення їх у чинному законодавстві для запобігання порушенням права на приватне життя «публічних» осіб.

Така кількість різноманітних режимів публічного поширення фотографічних творів з зображенням фізичних осіб потребує більш детального врегулювання на рівні спеціального нормативно-правового акту.

Отже зазначені проблеми у сучасному суспільстві потребують ефективного вирішення, що частково дозволить підвищити ступінь правової охорони права фізичної особи на зображення, визначити межі приватного та публічного життя «публічних» осіб, визначити порядок та умови фотографування, а також розробити режими поширення фотографічних творів з зображенням фізичних осіб. Зазначені питання можуть бути предметом додаткових досліджень у сфері реалізації та захисту авторських прав на фотографічні твори та права фізичної особи на власне зображення.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13.
3. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 2 т. Т. 1 / *В. Г. Ротань, А. Г. Ярема, В. В. Кривенко, В. Я. Карabanь, О. Є. Сонін* ; відп. ред. В. Г. Ротань. — 2-ге вид. — Х. : Фактор, 2010. — 800 с.
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка : около 57 000 слов / *С. И. Ожегов* ; под ред. Н. Ю. Шведовой. — [19-е изд., испр.]. — М. : Рус. яз., 1987. — 750 с.
5. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4 т. Т. 4. И–О / *Владимир Иванович Даль*. — М. : Рус. яз. : Медиа, 2003. — 779 с.
6. Місце громадського користування: Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (ст. 1), м. Нью-Йорк, 15.12.1998 р. [Електронний ресурс] // Нормативні акти України. Електронна база даних. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_374
7. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення (ст. 1) : Закон України від 22 верес. 2005 р. № 2899-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 52. — Ст. 565.

8. Про Державну кримінально-виконавчу службу України (ст. 18): Закон України № 2713-IV від 23 черв. 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 30. — Ст. 409.
9. Про попереднє ув'язнення (ч. 3 ст. 7): Закон України № 3352-XII від 30 черв. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 35.
10. Панпшук Р. Катерина Великая... рекламирует сантехнику / *Роксана Панащук* // Слово. — 2012. — 26 апр. — С. 5.
11. Гражданское право. В 4 т. Т. 2. Вещное право. Наследственное право. Исключительные права. Личные неимущественные права: учеб. для студентов вузов, обучающихся по направлению 521400 «Юриспруденция» и по специальности 021100 «Юриспруденция» / [И. А. Зенин, Е. В. Кулагина, Е. А. Суханов, А. Е. Шерстобитов]; отв. ред. Е. А. Суханов. — [3-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Волтерс Клувер, 2008. — 496 с.
12. Тиллинг Е. Последние тенденции в судебной практике рассмотрения дел по вопросам интеллектуальной собственности / *Е. Тиллинг, И. Моцный* // Интеллектуальная собственность и реклама. Актуальные вопросы, административная и судебная практика / под ред. И. Шаблинского и Е. Тиллинг. — М.: Альпина Паблишерз, 2010. — С. 11–25.
13. Ефременко В. О праве на собственное изображение [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.internet-law.ru/intlaw/articles/efrem.htm>
14. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Верховного Суду України № 1 від 27 лют. 2009 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 3.

А н о т а ц і я

Кулінич О. О. Авторське право на фотографічні твори та право особи на власне зображення: визначення напрямків наукового дослідження. — Стаття.

Стаття присвячена проблемам охорони авторських прав на фотографічні твори та права особи на власне зображення. Визначається стан дослідження відносин у даній сфері. Характеризується коло проблемних питань, не врегульованих чинним законодавством. Обираються напрямки наступних досліджень з даної тематики.

Ключові слова: фотографічний твір, авторські права, зображення, фізична особа, охорона прав.

А н н о т а ц и я

Кулинич О. А. Авторское право на фотографические произведения и право личности на собственное изображение: определение направлений научного исследования. — Статья.

Статья посвящена проблема охраны авторских прав на фотографические произведения и права личности на собственное изображение. Определяется состояние исследования отношений в данной сфере. Характеризуется круг проблемных вопросов, которые не решены действующим законодательством. Выбираются направления для последующих исследований по данной тематике.

Ключевые слова: фотографическое произведение, авторские права, изображение, физическое лицо, охрана прав.

S u m m a r y

Kulinich O. A. Copyright in photographic works and right of individuals to own image: identify areas of scientific research. — Article.

The article is devoted to the problem of protecting avtorskih rights to photographic works and the individual right to own image. Determined sostsoyanie research relations in the field. Characterized range of problematic issues are not solved the current legislation. Selected areas for posliduyuschih research on the subject.

Keywords: photographic work, copyrights, image, individual, protection of rights.